

Blomster
til
Hverdag og Fest

W. GRUMANN
Flensborg
Holmen 7
(i Raadhuset)

Efter endt Istandsættelse
genaabnes
Borgerforeningen

under ny Ledelse!

*Vi anbefaler os
til det ærede
flensborgske Publikum*

Waldemar Wogensen
og Hustru

Chr. Fr. Vith

Kul - Byggematerialer
Kul-Import

Engros- og Detailhandel

FLENSBORG

Kontor : Havnevejen 26
Telefon : 37 og 42

AARHUS THEATER

Første Sydslesvig-Tourné

27.—30. Marts 1950

Ludvig Holberg

»Den
politiske
Kandestøber«

Komedie
i 5 Akter

Slesvig
den 27. Marts
Kl. 20 i Slesvig
Teater

Rensborg
den 28. Marts
Kl. 20 i Rensborg
Teater

Flensborg
den 29. Marts
Kl. 20 i Flensborg
Teater

Husum
den 30. Marts
Kl. 20 i „Hensens
Have“

Direktør Erik Henning-Jensen

Der skete et Mirakel i 1722

SAALEDES kalder Hans Brix det, at et dansk Teater blev bygget og aabnet i 1722 just paa et Tidspunkt, hvor Holbergs Talent »var i Modning og under højeste Ydedygtighed«.

I hvilken Situation befandt da Holberg sig, da denne Begivenhed indtraf og inspirerede ham til en Komædiedigtning, som vi Danske ikke vil betænke os paa at kalde udødelig — sammen med dens Førstegrøde »Den politiske Kandestøber«? At svare herpaa kræver en lille Opfriskning af Litteraturhistorien.

*

Efter sine første Ungdomsaars store Udenlandsrejser rundt om i Europa og efter Udgivelsen af sine første ret umodne og uselvstændige historiske og juridiske Værker var Holberg endelig naaet ind paa Universitetet, først som ulønnet designeret Professor, saa i 1717 som Professor i Filosofi (»metaphysica« og »logica«), som han faktisk ikke magtede og ogsaa afskyede, og endelig et Par Aar senere i Latin, som næppe huede ham bedre.

Han sad og blev ret led ved Universitetet. I Udlandet havde han mødt en ny verdslig Dannelse, hvis Grundlag var Oplysning og Tænkfrihed, mens hans hjemlige Universitet var blevet stikkende i de gamle teologisk-skolastiske Former. Men da kom det til ham som en Befrielse, at han opdagede, at han kunde digte, at han kunde udløse sit medfødte satiriske Lune i fri Digtning af lignende Art som de store franske Satirikere.

Efter et Forsøg med et lille »Skæmtedigt« blev han grebet af en »poetisk Raptus«, som han selv kalder det, en hel Besættelse, under hvilken han skrev sit store Digt om »Peder Paars«. Det blev en sensationel Succes, som med eet Slag gjorde ham berømt. Hele Byen satte han i Bevægelse med sin blodige og respektløse Latterliggørelse af sin danske Samtid, dens Autoriteter og Institutioner, ikke mindst det Universitet, han selv virkede ved. Det trak da ogsaa op til en Retsforfølgelse af ham med Krav om Bogens Konfiskation, hvad dog Kancelliet og Kongen var fornuftige nok til at afvise.

Da Rusen havde sat sig efter den store Satires Tilendebæring, kaldte Pligten ham tilbage til et mere professoralt Arbejde, og han gik hæderligt i Gang med et stort anlagt Værk om Danmarks og Norges »Beskrivelse«.

*

Saadan var altsaa Holbergs Situation, da et dansk Teaters Oprettelse kaldte paa ham. Montaigu, den tidligere Direktør for Frederik IV.s franske Hoftrup, og hans Personale knyttedes efter Truppens Afskedigelse fra Hoffet i Januar 1722 til Lille Grønnegade-Teatret, som Capion just da havde rejst, og spillede paa Fransk franske Komædier. Det gik selvfølgelig ikke. I sin Nød fik da Montaigu den gode Idé at forsøge at redde sig ud af Forlegenheden ved at spille Komædier paa Dansk med danske Kræfter.

Oversættelser var lette nok at faa; men danske Originaler vilde jo være det helt rigtige, og af dem fandtes ingen. Alt tyder imidlertid paa, at paa dette springende Punkt har Montaigu og hans fornemme Venner henvendt sig til Holberg som den eneste, der paa det Tidspunkt kunde antages at være i Stand til at lave Komædier. Den, der havde skrevet Peder Paars med dets Galleri af komiske Karaktertyper — lige til at sætte ind i Komædier — han maatte være Manden.

Saadan er det nok gaaet til. Og saa skete »Miraklet«. Som et Lyn slog det ned i Holbergs artistiske Sind, at her var en ny og stor Opgave for ham. En ny »Raptus« greb ham, vildere end den første, og i Løbet af

Gunnar Lemvigh
udfører Titelrollen i Holbergs
»Den politiske Kandestøber«

Carla Peter-Christiansen
som Geske

Wm. Knoblauch
(Sivert)

Gunnar Stryhn
som Richard Børstenbinder

ufattelig kort Tid kunde han skænke Truppen sin — og Danmarks — første paa Dansk og paa en regelret Scene opførte Komædie, »Den politiske Kandestøber«, sammen med fire andre.

Saa var da alt i Orden. Teatret aabnede den 23. September 1722 med en Oversættelse af Molières »Den gerrige« (dengang kaldt »Gnieren«). Tre Dage efter, ved den næste Forestilling, den 26. September, opførtes Kandestøber-Komædien.

Det er kun ved et Tilfælde, at vi kender Datoen for denne dansk Teaters vigtigste Urpremière. Den er fundet af Overbibliotekar Carl S. Petersen i en svensk Assessors Dagbog, hvori Svenskeren noterer, at han den Aften var i Teatret i København og saa Komædien. Men han har i øvrigt intet andet at sige om den, end at den var »artig nog«.

Stykket fik Succes. Holberg skriver selv i sit Levnedsbrev, at Komædien »blev forestillet Aar 1722 med Tilskuernes største Behag. Der var da saadan en Mængde af Tilskuere, at mange maatte blive staaende i Gangen og kunde paa ingen Maade trænge sig ind.«

*

Den 30. Januar 1926 spillede Aarhus Theater »Erasmus Montanus« paa Flensborg Teater. Holberg er til Dato den tredje hyppigst opførte Forfatter paa Aarhus Theater med i alt 14 Komædier med et samlet Opførelsestal af 381.

Det førende Porcelænshus

THOMAS C. JESSEN

Flensborg

Nørregade 54/56

med den konstante seværdige Porcelæns-Udstilling

Forsikringer

af al Slags
gennem

Hans Andersen

tidl. J. H. Jensen

Toosbøygade 31/Telf. 86

Repræsentant for
Forsikringselskab

»Danmark«

Weibel & Co.

Flensborg - Slesvigsgade 1

Elektriske Artikler engros

Spec. NEON LYS

for Reklame og Belysning
Lysstof Rør

Angelbogade 45 + Nystaden 65
4202 - Telefon - 120

GLAS - PORCELÆN
KØKKENUDSTYR
FRUGT - VIN
og alt i
KOLONIALVARER

...og alt i Farver
hos

Carstens & Locher

Flensborg

Søndertorv 1

PROGRAM

LUDVIG HOLBERG

Den politiske Kandestøber

Komedie i 5 Akter

Iscenesættelse: Erik Henning-Jensen
Dekorationer: Sven Gæe og Jens-Anker Olsen
Kostumer: Maria Deleuran
Sceneteknik: Carlo Olsen

PERSONERNE:

Herman von Bremen, Kandestøber ..	Gunnar Lemvigh
Geske, hans Kone	Carla Peter-Christiansen
Engelke, hans Datter	Tove Errboe
Anneke, hans Pige	Asta Hagen
Henrik, Kandestøberdreng	Paul Hagen
Antonius, Engelkes Bejler	Knud Hilding
Gert, Bundtmager	Karl Stegger
Sivert, Posekiger	Wm. Knoblauch
Frantz, Knivsmed	Holger Perfort
Jens, Øltapper	Børge Andersen
Richard, Børstenbinder	Gunnar Stryhn
Abrahams	Ove Steen-Müller
Sanderus	Werner Møller
Md. Abrahams	Lene Ingemann Jørgensen
Md. Sanderus	Jytte Ibsen
„En Raadsherreinde“	Lilian Tillegreen
Arianke Grovsmeds	Sigvald Larsen
Oldermænden	Poul Gulstad
Oldermændens Kontrapart	Harald Møller
1. Lakaj	Karl Erik Christophersen
2. Lakaj	Bent Pedersen
En Pige	Anne Grete Hilding
En „Kjælling“	Elo Wittkower
En Dreng	Idun Hansen
Peiter	Knud Petersen

Længste Ophold mellem 3. og 4. Akt. Spilletid ca. 2½ Time

Hattesen

Kunst- og
Antikvitetshandel

Foto-Atelier

FLENSBORG
Holmen 76

Opkøb af gammelt
Sølv, Tin, Porcelæn o. s. v.

Se min store Maleri- og Antikvi-
tets-Udstilling i Butikken og paa
første Sal

JENSEN & BRUHN

Indehaver:
Jacob Detlefsen

Isenkramforretning

Værktøj
Landbrugs-Redskaber etc.
Hus- og Køkkenudstyr

Flensborg
Søndertorv 10

Foraarets nye Sko

for Herrer
Damer
og Børn

Hvil Øjnene med Briller

fra

ORTELT

Flensborg - Storegade 16

LUDVIG HOLBERG

»Der politische Kannegiesser«

»Die besten Komödien sind meiner Ueberzeugung nach jene, die allen gefallen. Daher halte ich Molières »Misanthrop« allenfalls für ein schönes und sinnreiches Gespräch, nicht aber für eine gute Komödie, weil es ihr an jenem gebricht, was man Festivitas nennt, Gayeté und die Kunst, Leute zum Lachen zu bringen.« (Ludvig Holberg)

HOLBERG wusste um diese Kunst wie wohl kaum ein Dichter vor oder nach ihm! Und er missbrauchte sie nicht zur Erzielung wohlfeiler, oberflächlicher Wirkungen. Seine Gestalten sind voll köstlichen Humors. Sie atmen Lebensnähe selbst dort, wo sich dieser Humor derb gebärdet, sind erfüllt von der Weisheit eines lächelnden Philosophen, der seinen Mitmenschen den Spiegel vorhält: Seht, so seid Ihr, so sind wir alle miteinander! Und mit dem tiefen, befreienden Lachen, das seine Blossstellung menschlicher Schwächen auslöst, verhilft er zu einer Selbsterkenntnis, die um so nachhaltiger wirkt, als sie aus der Wohlgesinntheit und Heiterkeit des Gemüts erwächst.

Holberg hätte es nicht nötig gehabt, sich in seinen Schriften zu Plautus zu bekennen. Seine Werke verraten die Geistesverwandtschaft mit dem grossen Komödien-Dichter des römischen Altertums sowohl in der gewandten, witzigen Sprache wie in der Situations-Komik, in der treffsicheren Schilderung wie in der breit angelegten, kraftvollen Charakterzeichnung. Holbergs Befruchtung durch die italienische *commedia dell'arte* ist unverkennbar, und Molière wurde ihm ebenso folgerichtig zum grossen Vorbild.

Als »Vater der dänischen Komödie«, als Begründer der dänischen dramatischen Literatur schlechthin bedeutete Ludvig Holberg indessen, wie Oehlenschläger es ausdrückt, »für Dänemark mehr als für Frankreich Molière«. Holberg selbst betont, dass er dänische Verhältnisse und dänische Charaktere schildert. Darin liegt neben der allgemein menschlichen seine nationale Bedeutung, die zugleich der Literatur seines Landes Weltgeltung verlieh.

Dieser typisch dänischen Haltung, die sich in der Gestaltung seiner Figuren, in der launigen Art seines Witzes und der Dialogführung zu erkennen gibt, begegnet man auf Schritt und Tritt. Sie spiegelt sich in den Zügen der Hauptpersonen seiner sechs grossen Komödien, in der Milieuzzeichnung und den funkelnden Lichtern seiner Gesellschaftskritik. Holberg wusste indessen Geist, Humor und Satire in die Sprache des Volkes zu kleiden, sie mit der Lebensnähe einer blutvollen und oft derb-komischen Handlung zu vereinen.

Ausser Landes ist es nicht immer leicht, den Besonderheiten eines Holberg-Stiles gerecht zu werden, dessen Tradition sich in der ausgeprägten

Asta Hagen
i Rollen som Anneke

Paul Hagen
ses som Kandestøber-Drengen

dänischen *commedia dell'arte* eines Holger Gabrielsen verjüngte. Mit um so grösserem Interesse darf man dem Südschleswig-Gastspiel des Aarhuser Theaters entgegensehen. »Der politische Kannegiesser« ist Holbergs dramatisches Opus 1. Die Uraufführung fand am 26. September 1722 in Kopenhagen statt. Es war die Geburtsstunde der dänischen Komödie! Der Andrang der Zuschauer war so gross, dass viele in den Gängen des Theaters stehen mussten.

Die Aufführung wurde zu einem vollen Erfolg. Aber ganz ohne Widerspruch verlief sie nicht. Spiesser sind zählebig, und unter den Theaterbesuchern gab es einige, die den Sinn des heiteren Spiels missverstanden und Bürgermeister und Magistrat angegriffen wähten. Das Gegenteil war der Fall, denn Holbergs Satire richtete sich gegen den Stammtisch-Politiker, gegen jenen dreimalklugen Dilettantismus, der alles besser zu wissen glaubt, aber kläglich versagt, wenn man ihn auf die Probe stellt. Die Moral von der Geschichte: Schuster, bleib bei deinem Leisten!

Hermann von Bremen versteht sich auf sein Kannegiesser-Handwerk. Aber er fühlt sich zu Höherem berufen und vernachlässigt seine Arbeit, um sich mit »Staats-Angelegenheiten« und der Politik zu befassen. Einige junge Leute, vom Rat der Stadt Hamburg ausgesandt, bilden ihm ein, er sei Bürgermeister geworden. Sie verwickeln ihn in politische Geschäfte, deren er nicht Herr zu werden weiss, machen ihn zum Gespött der Leute und erteilen ihm auf diese Weise einen nachdrücklichen Denkszettel. Hermann von Bremen wird kuriert. Er verflucht seine politischen Grillen. Als Kannegiesser will er sein Leben beschliessen, denn »leichter ist es, Zinn-geschirr als Staaten umzugliessen«.

Eine einfache Moral — gewiss, aber eine erprobte und ewig gültige. Sie deckt sich mit Holbergs Glauben an die Vernunft und an das Natürliche, mit seinem Kampf gegen Verschrobenheit und Unnatur. Im »Politischen Kannegiesser« entfaltet er seinen prächtigen Humor, schöpft aus der Fülle des Volkslebens und appelliert in der an komischen Verwicklungen reichen Handlung an den gesunden Menschenverstand. Seine Moral ist nicht die des pedantisch erhobenen Zeigefingers, sondern des anschaulichen, lebenserfüllten Beispiels. Es ist getragen von der Wärme eben jenes echten, befreienden Lachens, das uns — so wollen wir es hoffen — klüger werden lässt.

Walther Lange.